

IZHAJA MESEČNO — CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN
NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 8

STEV. 5

MAJ 1940.

LETO. XIX.

Slovenski dom v Ljubljani

Prosvetna zveza je osnovala zadrugo »Lastni dom« z namenom, da se pozida vsem centralnim organizacijam v Ljubljani skupni dom. Ideja je v toliko dozorela, da se je lansko leto kupila parcela na vogalu Kolodvorske in Tavčarjeve ulice. Letos pa so se začeli izdelavati osnutki, ki naj bi pripravili ugodno streho vsem našim centralnim organizacijam. Tukaj bodo dobile svoje prostore le osrednje organizacije in ne ljubljanska prosvetna društva. Velik del bo zavzel studio nove ljubljanske radijske postaje, ki ga ima v najemu Prosvetna zveza za nadaljnjih deset let. Nove prostore bo dobila Prosvetna zveza, Ljudska knjižnica in Zveza ljudskih odrov, čitalnica, filmski oddelek, Zveza dekleških krožkov, Zveza fantovskih odsekov, Slovenska dijaška zveza, Slovenska krščanska ženska zveza s svojo gospodinjsko šolo, velik del stavbe pa bo služil predvsem za tečajnike, bodoče voditelje naših mladinskih organizacij. Imeli bodo lepo urejene spalnice, učilnice, telovadnico in gimnastično dvorano. Seveda ne bo manjkalo v domu velike predavalnice, ki bo opremljena z najmodernejšimi učnimi pripomočki. Zadruga je razpisala javen natečaj, ki je ugodno uspel.

Minuli teden so bili razstavljeni v

dvorani Akademkega doma na Miklošičevi cesti v Ljubljani osnutki za palačo »Slovenskega doma«. 18 arhitektov se je udeležilo natečaja za izdelavo načrtov. Zanimivo je, da je pogoje natečaja dvignilo okrog 40 arhitektov in da jih je le polovica načrte izdelala. Dokaz, da je bila arhitektom zastavljena naloga zelo težka. Gradbeni program za »Slovenski dom« je namreč izredno mnogoličen, saj obsega stanovanja, pisarniške prostore, radio studie, gospodinjsko šolo, veliko obednico, knjižnico, čitalnico, predavalnico, kapelo, spalne dvorane, najemne lokale in garaže. Prav zaradi tega v načrtih ni bilo mogoče bolj poudariti monumentalnosti, ki bi ustrezala reprezentančnemu prosvetnemu »Slovenskemu domu«. Projektanti so večinoma vsi imeli težave s pomanjkanjem prostora in so nekateri v pritličju in prvem nadstropju zazidali kar celo parcelo, veliko 1850 kvadr. metrov. Večina pa je nakazala potrebo po redukciji programa ali pa po spremembi stavbne parcele. Udeleženci so res težko nalogo rešili na več zanimivih načinov. Nekateri zelo dobro, drugi zopet manj. Zanimivo je, da je med 18 udeleženci bilo 16 Slovencev in dva Zagrebčana. Povprečna starost udeležencev je okrog 30 let, kar potrjuje dejstvo, da se mladi ar-

hitekti radi posvečajo težkim nalogam, dočim pri starejših ni videti mnogo zanimanja za natečaje sploh.

Razsodišče in nagrade

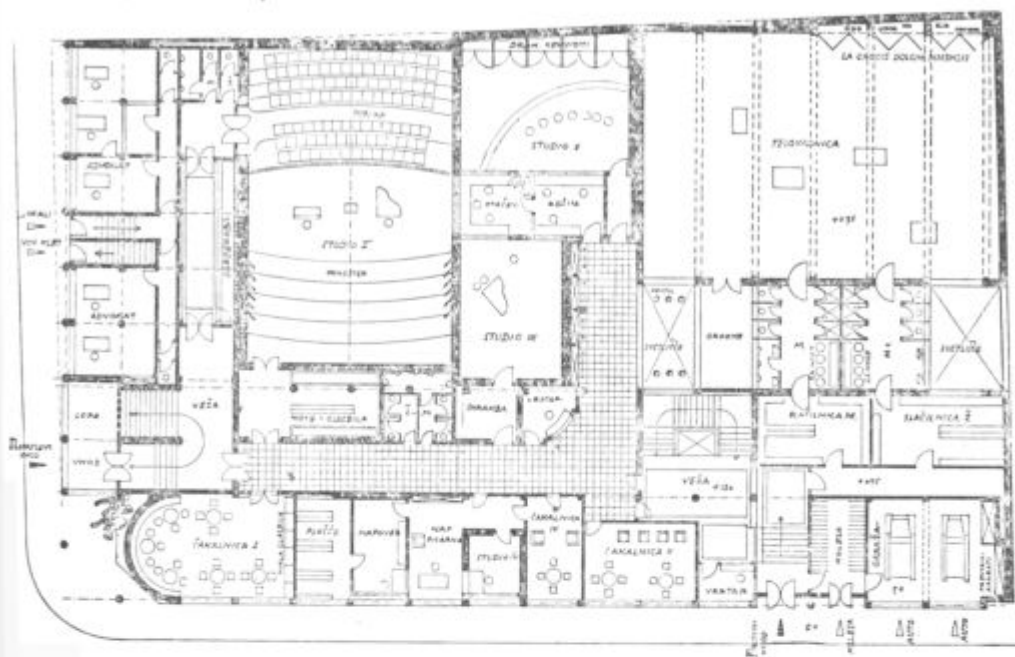
Osnutke je ocenjevala žirija izkušenih in objektivnih strokovnjakov. V razsodišču so bili univ. prof. inž. Marij Osana kot predsednik in člani inž. arh. Josip Černivec, tehn. višji svetnik pri kr. banski upravi v Ljubljani, inž. arh. Vladimir Mušič, mestni gradb. višji svetnik v Ljubljani mž. arh. Milan Sever, pooblaščen inženir za arhitekturo v Ljubljani inž. Janez Umek, priv. uradnik v Ljubljani. Poročevalce razsodišča pa je bil inž. Josip Platner, pooblaščen inženir za arhitekturo v Ljubljani. Razsodišče je ocenjevalo vsak posamezni načrt po 6 različnih vidikih, ki so določali za idealno rešitev vseh vidikov skupaj 100 točk. Ocena razsodišča je bila že objavljena in ponavljamo le, da je prvo nagrado v znesku 20.000 din dobil inž. arh. Marjan Tepina iz Ljubljane, drugo v znesku 15.000 din sta dobila inž. arh. Oton Gaspari in inž. arh. Tomaž Štrukelj iz Ljubljane, tretjo v znesku 7000 din inž. arh. Edvard Ravnikar iz Ljubljane, četrto v znesku 5500 din inž. arh. Milovan Kovačević iz Zagreba, peto v znesku 4000 din inž. arh. Milan Erbežnik iz Ljubljane, šesto v znesku 4000 din sta dobila gradb. tehn. Franc Kuglič in stavbenik Anton Mavrič iz Ljubljane, sedmo v znesku 5500 din sta dobila inž. arh. Mirko Kovač in inž. arh. Ivan Vitič iz Zagreba, osmo pa v znesku 5000 din inž. Pavel Göstl iz Ljubljane.

Prvi načrt

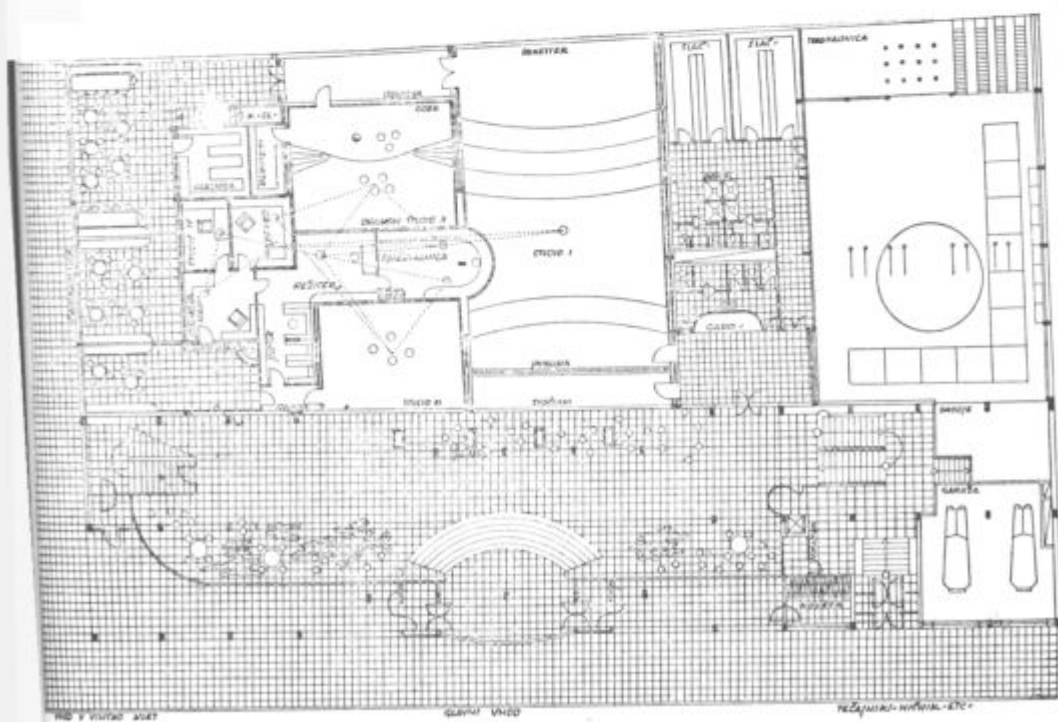
Prvi in drugi nagrajeni načrt še v najvišji meri odgovarjata zahtevam gradbenega programa, pri čemer tudi dobro rešujeta organsko povezanost posameznih skupin prostorov. Oba sta zazidala vso parcelo do prvega nadstropja, pri čemer je trakt v Kolodvorski ulici petnadstropen, v Tavčarjevi ulici pa trinadstropen. Zgradba po prvem načrtu naj bi imela dva vhoda: reprezentativnega iz Tavčar-

jeve ulice, poslovnega pa s Kolodvorske ulice. K vsakemu vходу pripadajoče stopnice naj bi služile kot vertikalne prometne osi, ob katerih bi bile nanizane posamezne skupine prostorov, na eni strani reprezentančne, na drugi strani poslovne. Prav tako kakor vhod, je tudi reprezentativna fasada v Tavčarjevi ulici, obrnjena torej proti jugu. Skozi reprezentančni vhod je dostop za koncertno občinstvo h glavnemu studiu. V prvem nadstropju se odpira velika slavnostna veža, v kateri je osrednja točka kip dr. Janeza Ev. Kreka. V tem nadstropju so okrog avle nanizane javna predavalnica, javna knjižnica in čitalnica ter slavnostna posvetovalnica. V drugem in tretjem nadstropju so po glavnem stopnišču dostopne pisarne desetih osrednjih organizacij, med katerimi imata Prosvetna zveza in ZFO kar po 6 do 8 sob. Od tretjega nadstropja naprej se stopnišče zoži in vodi v četrto nadstropje k šolskemu prostoru tečajnikov in v petem do kapele.

Poslovni vhod iz Kolodvorske ulice omogoča v pritličju dostop vsemu osebju radijske postaje k oddajnim prostorom in ima prehod do telovadnice. Čez poslovno stopnišče pridemo v prvo nadstropje na eni strani do pisarn organizacij, na drugi strani do upravnih prostorov radia. V drugem nadstropju so zopet pisarne in hišnikovo stanovanje, v tretjem nadstropju zopet pisarne in upraviteljevo stanovanje, v četrtem in petem nadstropju pa stanovanje podeželskih tečajnikov. Tu bo moglo prenočevati 50 tečajnikov, ki bodo imeli različne spalnice, nekatere samo s 4 posteljami, druge pa več, največ pa po 15 postelj. Med posameznimi večjimi spalnicami so umivalnice, v sredi med spalnicami pa ima stanovanje prefekt, ki lahko nadzoruje vse večje spalnice ne da bi moral stopiti na hodnik. Ob steni, ki loči spalnice od hodnika, so vgrajene garderobne omarice, ki se dajo odpirati tako iz spalnice, kakor tudi iz hodnika, zaradi česar udeležencem čez dan ne bo treba hoditi v spalnico. Ni potreba posebej poudarjati,

Prvi načrt

Drugi načrt

da je tam tudi ambulanta z dvema izoliranimi sobama, mala čajna kuhinja, več kopalnic, prh itd. Iz tega stanovanjskega trakta je ugodna zveza z glavnim stopniščem in prehod iz četrtega nadstropja na teraso v Tavčarjevi ulici. — Pri rado-studiju je razdelitev prostorov urejena tako, da so organsko skupaj povezani prostori potrebni za oddaje do 8 večer, kjer je prav malo sodelujočih, in prav tako zopet vsi prostori, ki služijo velikemu številu nastopajočih ob večernih urah. Posebno zanimivost ima telovadnica, katere pomična streha bo omogočila prezračenje od vseh strani zaprte telovadnice na dvorišču. V kleti bo dobila prostore obednica z gospodinjsko šolo, popolnoma ločen vhod bo imela banovinska vinska klet, ki bo imela seveda posebno zvezo z javno kuhinjo. Poseben vhod bodo imeli tudi lokali v Tavčarjevi ulici.

Drugi načrt

Drugi nagrajeni načrt daje glavni poudarek pritličju z razsežno vežo, kjer bo prvo zbirališče, dostopno le iz glavnega vhoda v Kolodvorski ulici. Po tem načrtu naj bi bila stavba v Kolodvorski ulici v pritličju zaradi velikega prometa odmaknjena za 3 m navznotraj od stavbne črte, v kateri bi stali le nosilni stebri, ki bi nosili v višjih etažah zopet za 3 m ven pomaknjeno stavbo. V sredi veže je Krekov spomenik, na obeh koncih avle pa dvoje reprezentančnih stopnic, od katerih vodijo ene le do tretjega nadstropja na vogalu Tavčarjeve in Kolodvorske ulice do pisarn, druge pa v Kolodvorski ulici samo do prvega nadstropja. Kdor je na reprezentančnih stopnicah, ne more na interne in obratno, kar omogoča ugodno delitev prometa. Iz glavne hale v pritličju je dostop v dve skupini prostorov, tako v vse radio-oddajne prostore in pa še v telovadnico s postranskimi prostori. V pritličju so dalje le še garaže in ločen vhod v vinsko klet, kjer so stopnice zopet tako vzgrajene v glavno stopnišče, da se obiskovalci ne srečavajo.

V prvem nadstropju je med obema reprezentančnima stopniščema velika predavalna dvorana z 250 sedeži. Iz reprezentančnih stopnišč so dostopne v prvem nadstropju na eni strani knjižnica, čitalnica in gimnastična dvorana s pritliklinami, na drugi strani pa posvetovalnica in celotna uprava radia. Načrt je izdelan tako, da bi se dala telovadnica in vsi radijski prostori s potrebnimi komunikacijami zgraditi posebej tako, da bi bilo mogoče z ostalo graditvijo tri in petnadstropnega trakta počakati.

V drugem in tretjem nadstropju so pisarne. Vse so dostopne iz velikega hodnika. V tretjem nadstropju je hodnik narejen kakor galerija, tako da se na obeh hodnikih obiskovalci lahko vidijo. Za medpisarniški promet pa je določeno posebno stopnišče, nekako v sredi hodnika. Pisarne so urejene tako, da ima vsaka organizacija poseben vhod v predsebo, od koder so dohodi k posameznim sobam. Pisarne so vse obrnjene z okni na obe glavni ulici. Poživljene pa so v Kolodvorski ulici s tem, da so v fasado vgrajene majhne vrtno terase. V 4. nadstropju je velika dnevna in družabna dvorana za tečajnike in tudi šolska predavalnica. Tu so dvosobno stanovanje prefekta, prostori za učitelje in tudi nekaj spalnic. Od tu je tudi dohod na teraso na Tavčarjevi ulici. V 5. nadstropju so spalnice tečajnikov, ki so urejene po skupinah po 10 postelj, vsaka taka skupina ima svojo slačilnico, garderobne omare, dva umivalnika, nožno prho in telesno prho.

Tretji načrt ima v pritličju tudi veliko vežo. Neugodno pri njem je le to, da ima radijske oddajne prostore v dveh etažah. Zanimiv je tudi načrt devetnadstropne zgradbe, ki se ne drži gradbenih predpisov, ki pa lepo rešuje zamisel Krekovega spomenika. Razzodišče je priznalo, da so prvi trije projektanti pokazali mnogo večje razumevanje za naloge »Slovenskega doma« kakor ostali. Razzodišče je mnenja, da bo najbrž treba napraviti iz najboljših načrtov nov skupen načrt. Prav tako svetuje, da se zmanjša gradbeni program ali pa poišče novo

stavbišče: Vsekako⁶ je natečaj lepo uspel in pripomogel, da smo napravili velik korak naprej k uresničitvi »Slovenskega doma«.

Do uresničenja in do popolne izgraditve pa je še težka pot. Dasiravno Prosvetna zveza vse svoje dohodka uravnava v blagajno za zidavo novega doma, vendar smo prisiljeni trkati na slovensko javnost. Predvsem pa so poklicana za to naša prosvetna društva, dekliški krožki, fantovski odseki, ženski odseki in naše dijašivo, da z vsemi sredstvi podpre naše zbirke. Razpisali smo v februarjski številki Vestnika javen natečaj, kako naj društva zbirajo prispevke za centralni Slovenski dom. Doslej so darovala sledeča društva svoje prispevke:

	Din
Prosv. društvo Sela pri Kamniku	200.—
Kat. prosvetno društvo v Siški	80.—
Šalez. prosv. Kodeljevo, Ljublj.	1219.—
Kat. prosvetno društvo na Gradu	360.—
Prosv. društvo Planina pri Rak.	1147.—
Prosvetno društvo Mekinjce	100.—

Kat. prosv. druš. Cerklje, Kranj	1000.—
Kat. prosvetno društvo Jezerško	1050.—
Prosvetno društvo Kovor	500.—
Sl. kat. izobr. društvo Podbrezje	100.—
Kat. prosvetno društvo Tržič	500.—
Prosvetno društvo Trebija	1189.—
Kat. sl. izobr. društvo Zabnica	20.—
Kat. dr. rokod. pom. Novo mesto	100.—
Sl. kat. izobr. društvo Stopiče	100.—
Prosv. društvo Gorje pri Bledu	550.—
Kat. prosv. društvo sv. Gregor	100.—
Prosvetno društvo Polica	154.50
Kat. prosv. društvo Št. Rupert	884.—
Kat. prosvetno društvo Bevke	100.—
Prosvetno društvo Velesovo	500.—
Prosvetno društvo Kaplani	140.—
Kat. prosvetno društvo Spitalič	54.—

Skupaj 9689.50

Torej je prispevalo le 25 društev, kje pa je ostalih 250? Da bi se omogočilo prispevati tudi ostalim društvom, je zadruga »Lastni dom« podaljšala tekmovanje za prosvetna društva, kakor je bilo to objavljeno v 2. številki letošnjega Vestnika. Društva, zganite se, skličite takoj seje in se pogovorite o vaši zbirki. Tekmovanje traja do 1. januarja 1941.

Delo za ljudsko prosveto

V majniku so se vršili okrožni sveti po 15 okrožjih. Zastopniki prosvetne zveze so prišli v stik z voditelji društev na sedežih okrožij. Nekaj okrožij se je ponovno organiziralo, izvolili so se deloma novi odbori, tako da je upanje veliko, da bo prosvetno delo po krajih zopet lepo zaživelo. Vršili se bodo dekanjski dnevi za može in fante v Crngrobu, na Limbarski gori, pri Sv. Roku, pri Šmibelu in v Ajdovcu. Namen teh dekanjskih dni je delo za treznost, delo za zdravje družin, za dostojno rast našega naroda in boj proti največjemu sovražniku našega kmeta in delavca, komunizmu.

Tudi nekaj prireditve je predvidenih, ker se bodo vršili tabori ob priliki blagoslovitve novih prosvetnih domov v Zagradcu, v Radomljah, na Jezerškem in v Fari pri Kostelu.

Tako bo novi prosvetni dom v Zagradcu blagoslovljen dne 16. junija. Ta prosvetni dom bo nosi⁷ ponosno

ime dr. Ignacija Žitnika, enega najodličnejših slovenskih kulturnih in političnih delavcev ob začetku 20. stoletja. Novi dom bo nosil ime odličnega slovenskega katoliškega žurnalista in bo ta slovesnost obenem tudi praznik slovenskega katoliškega časnikarstva.

Pa še v nečem je ta dom izredno pomemben. Pridružil se je celi vrsti prosvetnih domov v naši Suhi Krajini in tem domovom je naše ljudstvo začelo dajati imena tistih slovenskih javnih in kulturnih delavcev, ki so prav posebno povezani z življenjem tistega kraja. Tako je bil lansko leto odprt v Dobropolju veliki Jakličev prosvetni dom, v Ajdovcu pa je bil blagoslovljen Baragov prosvetni dom. Letos pa dobi Suha Krajina že tretji prosvetni dom, ki bo nosil ime bivšega odličnega urednika »Slovenca« — ime dr. Ignacija Žitnika.

Tak prelepi in pomembni način poimenovanja naših prosvetnih domov

bi se naj nadaljeval po vsej naši Sloveniji in bi bil tako nekak trajni živi kulturni zemljevid našega naroda. Jeseni bodo blagoslovili prosvetni dom na Jezerskem, ki bo nosil ime »Korotan«. Če se ne motimo, bo v Ormožu letos tudi blagoslovljen velik prosvetni dom, ki bi lahko nosil ime po zaslužnem možu svojega okraja (Geršakov dom), drugi prosvetni domovi pa naj bi se počasi poimenovali po graditeljih naše ljudske prosvete.

Krasen prosvetni dom si je zgradilo prosvetno društvo v Fari pri Kostelu, tam doli na Kočevskem, tik ob hrvaški meji ob Kolpi. Prosvetno društvo v Kamni gorici bo slovesno proslavilo 40-letnico svojega obstoja. Kamniško prosvetno okrožje pa bo z večjo prireditvijo blagoslovilo novi prosvetni dom v Radomljah. Prireditve bo najbrž konec avgusta.

Naše prosvetno delo mora biti v teh težkih časih še bolj obsežno in smotno, kajti prav v teh dneh nam naj naše prosvetno delo stalno vliva poguma za našo narodno borbenost in odpornost. Najuspešnejše orožje malih narodov je njihova omika in kulturna razgledanost, kajti naj se kjer koli godi kar koli, ono vendarle drži: nikdar ni mogoče nobenemu narodu ničesar nasilno vsiliti. Če so se kdaj narodi proti čemu trajno in ne-

utrudljivo borili, je bilo to, da so se borili proti nasilju za svojo svobodo.

Sedaj pa, ko se morajo drugod go-diti tako žalostne stvari, se mora pri nas prav v teh časih stalno poglobljati delo za duhovno in narodno enotnost, za odpornost, ki sloni na pravi presoji vseh tistih dogodkov, ki so v zvezi s kulturnim in socialnim napredkom vseh narodov. Največ uspeha pa takemu delu pripravi pravilno ljudsko razpoloženje: naše ljudstvo z veliko ljubeznijo opravlja vse delo po prosvetnih domovih in naših prosvetnih organizacijah. Zdrav optimizem pa je pri tem delu že polovica uspeha!

Tega optimizma pa je v vseh naših organizacijah dovolj. To najlepše dokazujejo številne pomembne prireditve po malih prosvetnih društvih po vsej Sloveniji, ki se napovedujejo za letošnje poletje. Vse zanimanje pa se seveda obrača na osrednjo stavbo naše slovenske prosvete, na »Slovenski dom«, ki bo letos moral biti že delno dodelan in postavljen.

Da bi pa vsemu temu delu izprosili božji blagoslov, bo Prosvetna zveza v avgustu priredila veliko narodno romanje k Materi božji na Višarje, da bi pri Bogu izprosili milosti za to, da bi naš narod in naša država ostala izven viharjev, ki tako krvavo pretresajo druge narode.

„Duhovno in duševno napredujemo“

»Koroški Slovenci« razglablja o narodno-prosvetnih razmerah na slovenskem Koroškem za časa sedanje vojne in pravi med drugim:

»Ni za nikogar skrivnost, da se bo lice naše celine po prestani vojni močno spremenilo in da bodo zunanje spremembe temeljile v novih postavah mednarodnega in narodnega življenja. Tudi naša slovenska narodna družina je na sedanji vojni neposredno soudeležena po svojih fantih in možeh v sivi vojaški suknji in še s tem, da rade volje prenaša bremena vojnega časa. V očigled te dejavne državotvornosti naš človek lah-

ko molče preide krajevne narodnostne neprilike in lahko motri obči narodni položaj z dobro vestjo z vidika slovenskega dostojanstva in slovenske časti.

Izredne razmere države vodijo med nami do narodno-političnega premirja in še do narodno-prosvetnega zatíšja. Narodna prosveta se v vojnem času ne more s haskom udejestvovati v velikih zasnovah in prireditvah. Naše narodne organizacije pogrešajo znatno število funkcionarjev. Naše narodno življenje je v tej dobi manj vidno in manj slišno.

Površno*in plitvo pa bi bilo, če bi

se zadevoljili s to večno ugotovitvijo našega položaja. Dolžnost narodnega glasila je, da seže globlje in razgrne, kako si naše sedanje narodno življenje išče novim razmeram primernih oblik. S tem naj razveljavi še neke nazore o dozdevni narodni smrti koroških Slovencev.

Slovenska narodnost se nam razodeva v novi, lepši vsebini. Globoko v našo duševnost segajo njene korenine in objemajo najdražjo posest: vero v Očeta nad nami, vero v večno ljubezen in pravico, zavest dostojanstva poedinca, družine in naroda, blagovest trpljenja in trpečih. Nemški svetovni nazor je postal za nas Slovence zrcalo, v katerem zremo svoj obraz in razbiramo svoje napake in vrline. V narodnem socializmu izpoveduje nemški narod ne le svoj gospodarski in politični program, marveč tudi svoj religiozni, kulturni in socialni nazor. Za narodno družino nemškega porekla, za nas Slovence je s tem podana nujnost, da smo si tudi mi s svojim pogledom na življenje in svet na jasnem. To se v slehernem našem človeku tudi dogaja. Smemo ugotoviti: duhovno in duševno napredujemo.

Mirna doba terja požrtvovalnosti narednjakov na svoj poseben način. Možato in glasno se je treba postaviti za narodno pravico in narodno čast. Z drugimi besedami: narodno vodstvo mora biti trajno pred vratni pristojne oblasti in terjati tam pravico svojega ljudstva. Vojni čas je doba tihe, požrtvovalne samopomoči. Preprosta beseda o nezmagljivosti naroda kot naravne življenjske tvorbe nadomešča visoke narodno-politične vodnike. Jasen poudarek, da smo in

da hočemo živeti, mora v vojni zado- stovati za velike narodne manifesta- cije mirnih let.

Vojni čas je doba tihe, podrobne, požrtvovalne narodne samopomoči. Prosvetnih prireditelj, mladinskih in gospodarskih ter gospodinjskih teča-jev ni. Igre uprizarjajo le na redkih odrih. Pevski nastopi naših fantov in deklet izostajajo. Še mesečni sestanki krajevnih prosvetnih družin so se iz razumljivih razlogov zredčili, tako da se shajamo ponajveč še na letnih zborih, ki so po pravilih prosvetnih organizacij obvezni. To je obči pojav značilen za vojni čas. — Vendar nas pri pozornejšem gledanju narodnega življenja te tišine in tega molka ni- kakor ni strah. Narodno prosvetno življenje se umika v zatišje vaškega in družinskega življenja. Visoke nar-odne zbere nadomeščata med vojno naša vas in sosesčina. Naši domovi so koncertne dvorane, odri in čitalnice. Doma so naša dekleta v pre mnogih krajih našla prostora za svojo lepo pesem. Doma vodijo matere in sestre svoje mladinske tečaje in tod vzga- jajo svoje male v lepi materni govo-rici. Sploh se daje danes v družini in sosesčini več časti slovenski materni besedi in to ne nazadnje s prebira- njem slovenskih knjig in listov. Še tod je bilo treba žrtve, ker so letos izostale običajne Mohorjeve knjige in je treba iskati drugega čtiva.

Še to bi dejali o življenju v zatišju. Ljudstvo moli! Kot bi razumelo vso veličino svojega časa in bi izročalo skrb za svojo in mladega rodu bodoč- nost Njemu, katerega živa stvar je. Tod je odjek najplemenitejšega nar-odnega čustvovanja.

Slovenska Krščanska ženska zveza v Ljubljani

Na občnem zboru Slovenske krščan- ske ženske zveze v Ljubljani 14. aprila t. l. je odbor podal poročilo o kul-turno vzgojnem, socialnem in gospo- dinjsko izobraževalnem delu.

Predavanje. Zveza je posredovala

ženskim odsekom in dekliskim krož- kom predavateljice, kadar so se zato oglasili. Za predavanja v ženski uri radiu je preskrbela ozir. naprosila 58 predavateljic.

Strokevno izobraževalni tečaj za

služkinje se je tudi letos vršil od 10. oktobra 1939 do 2. aprila 1940. Tečaj se je vršil dvakrat tedensko po dve uri.

Zdravstveni tečaji, kjer se teoretično podaja nega bolnika v domači hiši, prva pomoč, nega dojenčka in pouk o higieni žene in o nalezljivih boleznih so se vršili: na Viču, v Trnovem, v Naklem, Boštanju, Šmartnem pod Šmarno goro, Selcah nad Škofjo Loko, Mirni peči in v strokovno izobraževalnem tečaju za služkinje. Udeleženk na vseh zdravstvenih tečajih je bilo 2270. Da bi bili uspehi zdravstvenih tečajev tem večji in trajnejši, je Zveza izdala dve knjižici: *Higiena žene in Higiena hiše*. Cena knjižici je bila 5 din. Plačljivo tudi v pisemskih znakah.

Gospodinjski tečaji. Marca 1939 je bil tečaj zaključen v Št. Juriju ob juž. železnici, Na Studencu pri Sevnici, v Mavčičah in na Koroški Beli. Jesenski oziroma zimski tečaj v letošnjem letu se je vršil na Koprivniku v Bohinju, v Šmartnem pod Šmarno goro, v Boštanju, v Naklem in v Mirni peči. Sporedno z dnevnim tečajem v Naklem se je vršil tudi večerni gospodinjski tečaj za tovarniške delavke.

Predlogi in sklepi. Občni zbor je sprejel naslednje sklepe:

1. Med zelo važne naloge socialnega programa Slovenske kršćanske ženske zveze spada tudi skrb za revne porodnice na deželi in one, ki pridejo v ljubljansko porodnišnico. Ako zdravnik izjavi, da je prišla kak dan prezgodaj, trpi taka porodnica največje muke, ker zaradi pomanjkanja prostora v bolnišnici ne more na porod čakati, na pot nazaj domov pa ne upa. Ženska zveza naj izdelala načrt za ustanovitev zavetišča ozir. čakalnice, kjer bi porodnice pod nadzorstvom zdravnika v miru počakale, ko nastopi potreba, da bi bile sprejete v porodnišnico.

2. Starostno zavarovanje služkinj in kmečkih poslov je najvažnejše socialno vprašanje, ki ga je nujno treba rešiti. Znano je, da so kmečki posli in služkinje na starost navezani na

pomoč dobrih ljudi in karitativnih ustanov, ker si od svojega pičlega zaslужka niso mogli za starost kaj prihraniti. Zato naj ženska zveza z Delavsko zbornico in z vsemi drugimi ustanovami, ki se bavijo s temi vprašanji sodeluje in stavi primerne predloge.

3. V industrijskih krajih in v mestih naj oblastva ne dovolijo, da bi bili nočni lokali ob sobotah, ko dobe delavci plačo, vso noč odprti. Možje in sinovi zapravijo v takih lokalih največkrat ves zaslužek, žene in otroci pa žive v pomanjkanju.

4. Ženska zveza naj na merodajnih mestih posreduje, da se pijančevanje in lahkomišelnost veseljačenje v sedanjih resnih časih kar najbolj omeji. Razgovor o filmu je bil nadvse zanimiv. Enodušna je bila zahteva, da se predvajajo samo moralno neoporečni filmi.

Dekliški krožki in ženski odseki prirejajo sestanke in predavanja. Teh predavanj se navadno udeležujejo le članice teh enot. Za žene in matere, ki so članice prosvetnih društev ali pa one, ki bi sicer spadale v naša katoliška društva, pa jih nismo znale pritegniti, je pa nujno treba povabiti na sestanke in prirediti zanje predavanja, za katera imajo največ zanimanja. Zelo priporočljivi bi bili tudi zdravstveni tečaji.

Pri volitvah je bil izvoljen odbor, ki je sestavljen: predsednica Lebar Anica, podpredsednica Prijatelj Kristina, blaganjčarka Srebot Mici, tajnica Golob Anica, odbornike: Tozon Miriam, Velikonja Ivanka in Vračko Cilka.

Razgovor o programu za prihodnje poslovno leto. Tečaje, zdravstvene kakor tudi gospodinjске bo Zveza prirejala tudi v bodoče. Društva, ki žele prireditve takih tečajev, naj sporoče to ženski zvezi čimprej. Zdravstveni tečaji so brezplačni. Vsega skupaj traja tečaj 6 ur, razdeljen v tri dele. V krajih blizu Ljubljane se vrši tečaj tri nedelje popoldne. V oddaljenejših krajih, kjer so taki tečaji prav tako potrebni, bo treba urediti tako, da se bo tečaj vršil na

dela in ozir, v nedeljo popoldne in še v ponedeljek. Tečaji se vrše skozi vse leto.

Gospodinjski tečaji se začno, jesenski s 1. oktobrom, zimski januarja. Tečaji so 10 do 12 tedenski. V tečaj se sprejme 16 deklet. Pouk v tečaju je od 8 do 16 popoldne. Poučuje se: verouk in vzgojeslovje, lepo vedenje, zdravstvo, državoznanstvo, spiseje in računstvo, splošno gospodinjstvo, hranoslovje, sadjarstvo, vrtnarstvo, mlekarkarstvo, šivanje, kuhanje.

Da bo mogla Zveza napraviti načrt za zdravstvene in gospodinjske tečaje, prosimo, da društva čimprej

sporoče svoje želje glede prireditve tečajev. Podrobna pojasnila dobite pri Slovenski krščanski ženski zvezi v Ljubljani, Pražalkova ul. 8 (uprava »Vigredi«).

Slovenska krščanska ženska zveza ima nekaj primernih predavanj za ženske odsoske in deklishe krožke. Predavanja so razmnožena na stroj. Cena predavanj je od 2 din dalje in poštnina. Naslov predavanj: Organizacija, vzgojeslovje, lepo vedenje, poselska etika, dekle na tujem, državljanska vzgoja, poselska in socialna zakonodaja, gospodinjsko delo, hranoslovje.

„Pavlihov oder“

V sredo popoldne se je predstavil velikim in malim otrokom Pavliha, star šaljivec, ki živi in se ohranja iz roda v rod. Predstava je pokazala, kako zelo smo bili potrebni talkega gledališča, saj naši najmlajši niso imeli doslej ničesar podobnega in so bili prepuščeni slučajnim predstavam v gledališču in od časa do časa kakšni predstavi v kinu, o kateri pa bi človek ne mogel trditi, da bi se mladež ob njej tudi kaj naučila in si pridobila tiste hrane, ki je današnjemu človeku tako strašno potrebna in katero spričo blokade krivic, nasilja in pohlepa po ugodju človeštvo tako pogreša — kulture srca, ljubezni do svojega bližnjega. Pavlihova družčina je to občutno vrzel v našem duhovnem življenju zamašila in odslej bo naša drobnjad imela večkrat priliko gledati in poslušati življenjsko modrost šaljivega Pavliha. Pod plaščem njegove šaljivosti se skriva vedno zrno duhovitosti in starih ljudskih modrosti, zrno pravice in dobrote, zrno čistega človeškega nehanja, v katerem dobimo največ zadovoljstva v samem sebi.

Gotovo je, da ravno ime Pavliha ni brez pomena. Saj smo do sedaj poznali samo Gašperčka, tujo nemško navlako, domačega Pavliha pa je prepredel pajek in se vse do danes ni nihče spomnil, da ta stara slovenska dobri-

čina še živi, katerega bistvena poteza ni samo šala — včasih tudi cinična — kakor njegovega prednika, ampak da je pri njem pomešano prijetno s koristnim.

Novost za nas je, da Pavliha takoj potegne vse prisotne k sodelovanju in jim stvar prikaže tako, da v šali naravno naslika dobro in zlo in da se otroška duša sama od sebe odloči za tisto, kar je dobro ter obsodi in zavrne tisto, kar je slabo in krivično.

Bela dvorana Uniona je bila polna in drobiž je že nestirpno pričakoval kaj bo. Bilo je žuborenja in življenja kakor v spomladanskem gozdu. Najprej je prof. Niko Kuret v uvodni besedi podal prerez slovenskega lutkarstva in poudaril, da se je Pavlihova družčina po dobrem premisleku le odločila, da se pokaže javnosti. Ena stvar je bila, ki je bila vredna pomisleka. Tveganost, ker niso časi za to in ker ni tradicije. Tradicije pri nas res ni, toda toliko je je, da te vrste igra pri nas ni popolnoma neznan. Imeli smo jo že pred vojno, po vojni pa jo je začel akad. slikar Klemenčič. Tudi občni zbor lutkarjev v Ljubljani ni zapustil vidnih sledov. Časi pa, čeprav so čudni, vendar smo zelo potrebni vsi, veliki in mali, takih stvari. Saj človek, čeprav že odrasel, rad spleva v tisto otroško preprostost, ki jo prav za prav še vedno nosi v

svojem srcu, pa ga je nekoliko sram, ali pa je postal tako strahopeten ali pa tako konvencionalen in moderen, da mu je nerodno.

Nato se je predstavil Pavliha, Ravnatelj, mož učene glave kar ni mogel do besede in Pavlihi ni ostalo drugega, kakor da se je predstavil sam in takoj prevzel potek v svoje roke ter takoj stopil v vrsto dogodka. Že s pojavom samim je Pavliha vzbudil mnogo smeha in si takoj pridobil srca malih, pa tudi velikih gledalcev. Ravnatelj s svojo ponarejeno učenostjo je izginil, Pavliha s svojo pristnostjo in humorjem pa se je uveljavil. Tako je bil storjen prvi Pavlihin korak in tista vez, ki je bila potrebna, je že bila tu. Sedaj mora pa Pavliha nekaj pokazati.

Sledila je igra v petih slikah »Kaznovana trdosrčnost« ali »Peteršiljkovo mamo rubijo«. Zgodba je vzeta iz našega vsakdanjega življenja, ki globoko, pretresljivo in naravno kaže socialne razmere naših dni, zlasti raz-

mere našega malega človeka. Trebušat hišni posestnik in Peteršiljkova mama, ki ne more plačati najemnine, pravični sodnik in hud policaj nastopijo v tej zgodbi. Pavliha se takoj postavi na stran pravice in prosi male poslušalce, naj mu pomagajo premagati krivico, kar mu malčki enodušno obljubijo, ker njihova duša ne more razumeti in prenesti tako kričeve krivice. Ne z visoko filozofijo, ampak s humorjem in zabeljenostjo se bojuje Pavliha in s tem si odpre pot do mladih sre. Končno zmaga pravica in otrok je vesel, da je pomagal pri tej težki borbi.

In prav v tem je tisti smisel in namen teh predstav, da otrok samo ne gleda, ampak se tudi sam nekako posredno aktivno udeležuje in scodloča v igri. Vzgojno in na miselni razvoj otroka pomembno plat takega igranja ni treba poudarjati. Pavliha se nam je predstavil, v njem čutimo našo slovensko pristnost in pomagal nam bo graditi človeka, ki bo rasel v človečnosti in dobroti.

Knjižnica

»Kongres Kristusa Kralja v Ljubljani« je naslov knjigi, ki jo je izdal Škofijski ordinariat v Ljubljani. Broširan izvod 40 din, vezan 55 din. Naroča se pri škofijskem ordinariatu v Ljubljani. Vsaka knjižnica našega prosvetnega društva mora imeti to knjigo, ki je nekak kažipot za naše bodoče privatno in javno življenje. Čim bolj hočemo spoznati naloge naših organizacij, tem bolj se moramo poglobiti v današnji čas. In prav ta knjiga nam kaže s svojimi temeljitimi govori in članki vse potrebe današnjih pomembnih dni. Zato bo vsak prosvetni delavec našel v knjigi dovolj tvarine za predavanja za razgovore v mladinskih krožkih, pa tudi obilo tvarine za poglobitev versko-kulturnega življenja v vsaki župniji. Vsem društvom jo najtopleje priporočamo.

»Doma in v družbi« je naslov knjigi, ki jo je izdal g. Petrinčič Anton,

Jurklošter, cena 15 din. Knjiga, ki ima velik vzgojni pomen, nudi pred vsem naši mladini, da se izolika, in da dobi tisto izobrazbo v občevarju doma in v družbi, ki je za slehernega kulturnega človeka nujno potrebna. Knjiga je katoliško usmerjena, cena nizka, zato jo vsem knjižnicam priporočamo.

»Alahov vrt« je naslov publikaciji, katero je v obliki romana založila Jugoslovanska knjigarna. Knjiga bo imela gotovo izreden uspeh in si pridobila naklonjenost občinstva. Dva svetova se čitatelju odkrivata. Tragičen nemir pobeglega meniha in skrivnostni prostor puščave.

»Previsi«, niz dogodkov, ki jih je nanizal pisatelj Janez Jalen. Že krepak jezik odlikuje pisatelja, zato bo ta knjiga res pravi užitek za one, ki ljubijo čtivo, kakršnega pogrešamo pri nas. Tudi ta knjiga spada v naše knjižnice.

Janko Mlakar: »Spomini«. Pisatelj opisuje veselo študentovsko življenje. Opisuje nam na humorističen način svojo življenjsko pot, ki vodi od bregov Ljubljane v gimnazijo in dalje v bogoslovje, od tod v življenje na liceju in v razdobje, ki je tudi za spomine najveselejši del. Knjiga je opremljena tudi z duhovitimi karikaturnimi, ki nam predstavljajo zanimive profesorske tipe. Če kdaj potem rabimo danes te vrste berilo. Vsaka ljudska knjižnica naj talkoj naroči Mlakarjeve »Spomine«.

Tri nove mladinske igre. Pisatelj Kunčič ali Kotičkov striček je spisal v zadnjem času tri nove igre. Prvi dve sta se predstavili javnosti v materinskem dnevu v Ljubljani v mesecu aprilu: »Ali je kaj trden most?« To je prav za prav majhna opereta, enodejanski prizor, katerega nam je uglasbil dr. Anton Dolinar. Dve sestrici in šest bratcev se pripravljata za materin god pred spanjem. Ponoči pa se angelčki in hudički tepo za njihovo varstvo. Tehtajo dobra in slaba dela. Ljubezen do matere, pa tudi majhne prestopke, končno pa se spoprimejo v trdnem mostu, kjer pa zmagaajo angelčki, ki prevzamejo varstvo otrok.

»Triglavska roža« je gorenjska narodopisna igra v 4 dejanjih, kjer nastopajo odrasli pa tudi malčki. Tako odličnih mladinskih iger vidimo prav malo na naših odrih. Dejanje samo se vrši v okolju triglavskih pastirjev nad Mojstrano in nad Dovjem. Jožek je šel iskat zaklad, pa ga je zalotil gorski mož in ga zaprl v votlino. Mati, otroci in pastirji ga iščejo in končno ga dobi mati s pomočjo čarovnice Žarkžene, toda odkupiti ga mora od moža Robavsca za ceno svojih oči. Jožek se vrne in mati oslepi. Jožek se napoti na Triglav po čudežno triglavsko rožo in živo vodo. To dobi s pomočjo Žarkžene ter vrne materi vid.

»Mirko in abeceda« je nad vse primerna igrice za materinske proslave. Učitelj razlaga v šoli abecedo. Vsi učenci razumejo, le Mirko, prava lenoba noče. Zato ga učitelj zapre v šolsko sobo, kjer Mirko zaspi. S table stopijo vse črke in nabijejo lenega Mirka, ki v sanjah kriči in privabi učitelja. Spozna, da je samo sanjal, toda tudi sanje so pomagale. Z učiteljem se nauči še lepo deklamacijo, ki ima isti dan god. Režiserji zavedajte se, da je uprizoritev mladinskih iger hvaležno delo po naših odrih.

Društveni obzornik

Novo mesto. Uspela igra. Igralska družina Prosvetnega društva je z uprizoritvijo Ben-Hurja postavila na oder lepo igro, ki nas je povsem zadovoljila. Igralci glavnih vlog, zlasti Messala, Ben Hur, Mimonid, Iras in Nester so ustvarili dovršene like, zaradi katerih je bila vsa igra do kraja napeta in zanimiva. Pa tudi drugi igralci niso zaostajali. Prijeten okvir vsebinskemu dognanju v igri je tvorila krasna scena z zavesami in močnimi lučnim efekti. Tudi kostumi in maske so bile izvrstne. Odmore in vmesna dejanja je poživljal orkester Prosvetnega društva, ki dovršeno igra. Škoda le, da se vedno ponavljajo iste napake pri naših igrah, kakor netočen začetek in predolgi odmori. Večja

disciplina občinstva in igralcev bi vse to z lahkoto odpravila. Dvorana je bila obakrat nabito polna; v nedeljo smo opazili posebno mnogo okoličanov.

Prečna. Proslava materinskega dneva je v Prečni vsako leto predmet izrednega zanimanja in pripravljanja pri Prosvetnem društvu in materah ter vsega prebivalstva. — Namesto 25. marca je bila letos ta proslava v nedeljo 14. aprila. »Prosvetno društvo« je v družbi z »Dekliškim krožkom«, »Fantovskim odsekom« in »Marijinim vrtcem« pripravil nad vse pričakovano lepo akademijo. Gospodične učiteljice so naučile otroke, da so tako lepo, točno in pogumno nastopali z deklamacijami, petjem, simbolični-

mi vajami ob petju narodnih pesmi ter z ljubkimi prizorčki iz življenja matere in otroka, da bi človek kar naprej in naprej gledal. Predsednica Dekliškega krožka gđc. Mimica Željketova je imela mnogo dela, da je s članicami podala v igri »Mati in njene hčere« vzgojno zgrešeni način postopanja z otroci, ki prinese materam in otrokom po nepotrebnem mnogo bridkih ur; ko pa mati spozna plitvost in zato zgrešenost svojih nazorov, ki nimajo z resničnostjo življenja pravih zvez, se temeljito po težki preizkušnji poboljša. Spretno so dekleta vpletla v igro tudi razne »telesne vaje« in »balet«. — Lepa, prostorna nova dvorana, raznobarna električna luč, primerna obleka itd., je pripomoglo, da je bil vtis prireditve tem močnejši. Prirediteljem smo prav iz srca hvaležni za to lepo in poučno prireditev.

Brdo pri Lukovici. Nekako pred dvema leti je bil v okrilju našega Prosvetnega društva osnovan dramatični krožek oz. odsek. Potreba ga je zahtevala. Vsi, ki imajo veselje do igranja, so pristopili. Temu krožku se imamo zahvaliti, da so bile številne uprizoritve na društvenem odru. Zato pa so tudi igre dobro izpadle, dasi je imel s tem odbor kakor tudi člani veliko požrtvovalnega truda. Nekateri člani so morali hoditi skoro celo uro daleč k številnim vajam, zato so bile v tem pogledu tudi težkoče, ker ima društvo tako oddaljene vasi za svoj okoliš.

Tudi v letošnji igralski sezoni, se je naš dramatični odsek kaj živahno udeleževal. Priredil nam je več lepih predstav in iger, ki so bile polnoštevilno in večkrat nadvse lepo obiskane. Predvsem je bilo opaziti, da skrbi vodstvo dramatičnega odseka, da se igrajo primerne vzgojno poučne igre, katerih namen je ljudi vzgajati, saj lahkomišelnosti in druge zabave je že drugod mnogo preveč. V tej sezoni so bile igrane sledeče igre, za predbožični čas prelepa Vombergarjeva »Vrnitev«, ki je bila tudi ponovljena, v predpustnem času veseloigra Veleturist«, po veliki noči

»Kisle gore« in za zaključek pa je bila uprizorjena drama »Naši otroci«. Obisk te predstave je bil zelo zadovoljiv, zlasti od strani mladine. Toda pogrešali smo starše, katerim bi zelo koristilo ogledati si to krasno vzgojno igro, ki prikazuje toliko težav, ki jih preživljajo naše družine. Na drugi strani pa zopet pokaže na socialne vzroke, ki odvračajo človeka od domače kmečke hiše. Marsikje ni prostora za vse otroke družine, od katerih ostane le en sam doma, drugi pa žal večkrat vsled mnogih razočaranj zaidejo na napačna pota.

Nevlje pri Kamniku. Prosvetno društvo je priredilo v nedeljo 7. aprila Lavtizarjevo spevoigro »Mlada Breda« in novo Danilo-Cererjevo opereto »Ženili se bomo« s popolnim uspehom. Na splošno željo se je igra ponovila na Jurjevo nedeljo.

Dob. V Dobu smo priredili na belo nedeljo 31. marca »Materinski dan« v počaščenje mater. Prireditev je uspešla izvrstno. Nastopali so na odru v »Domu« prav mali otroci in odrasli. Vrstilo se je petje, deklamacije, igre in govor. Dvorana je bila napolnjena do zadnjega kotička. Prireditev nam je dala potrdilo, da se je »Materinski dan« pri nas udomačil, ker se od leta do leta bolj spopolnjuje. Bog naj živi naše matere in obilno poplača za zvesto spolnjevanje materinskih dolžnosti!

Blagovica. Na praznik sv. Jožefa je tukajšnje Prosvetno društvo priredilo pretresljivo igro »Žrtev spovedne molčečnosti«. Dvorana je bila nabito polna, kar se pri nas le malokdaj zgodi. Gledalci, ki so se vživeli v igro, so s solzami spremljali igralce. Igralci so se dobro odrezali, glavne vloge so bile kar odlično podane. Ker bi bilo prav, da bi vsak odrasel faran videl to igro, se je ponovila 28. aprila.

Mengeš. Materinski dan. Bi jih videli, kako so otroci z veseljem prihajali k vajam, da se nauče rajanja, pesmic in deklamacij, s katerimi naj bi razveselili svoje matere na materinskem dnevu v Prosvetnem domu. Kar lepo so odigrali in posebno lepo za-

peli, da moremo reči, da so bili res lepi prizorčki z otroki. Iz otroške razigranosti, ki se pokaže v veselem in živahnem nastopu, preidejo otroci tudi v resnost in znajo čutiti z onimi, ki žalostno kličejo: mamica moja že mrtva leži. In spomin otrok je splaval med grobove in nebeške dvore, odkoder duše mamic molijo za srečo osirotelih otrok na zemlji. — Seveda so tudi mladenke in dekleta v igri: Goslarica naše ljube Gospe, pokazale pravo ljubezen hčerke do matere, čeprav je mati zašla na stranpota, a ljubezen in molitev hčerkinja pripelje mater na pot pokore in iskrenega kesanja.

Preska. Akademija FO in DK se je v nedeljo 14. aprila kar najbolje obnesla. Telovadne točke, deklamacija, govor dr. Blatnika, zaobljuba mladcev, vse je bilo prav izvrstno. Skoraj ne vemo, komu bi dali prednost. Mladina, le vztrajaj na tej poti do konca! Tudi obisk je bil prav dober, tako da je bila dvorana premajhna. Tudi v tem pogledu smo bili na vso moč zadovoljni. Škoda, da nas bosta predsednik FO Jože Triler in organist Ludovik Tramte, ki sta imela za akademijo poleg DK največ zaslug, že dne 5. maja zapustila.

Škofja Loka. Naše Katoliško prosvetno društvo bo priredilo 2. junija veliko tombolo. Še v tem letu hočemo namreč dosedanje društvene prostore popolnoma preurediti, tako da bo naš novi društveni dom res primeren in v ponos vsej župniji. Stroški bodo seveda precejšnji, a še večja bo naša darežljivost in ljubezen do mladine.

Materinska proslava v ljubljanski operi. Letošnja materinska proslava je bila 15. pr. m. ob 7 zvečer v ljubljanski operi, imela je dvojen pomen in namen: osvežiti spomin na žrtve, ki jih mati v tihi samoodpovedi za svoje otroke doprinaša, pokazala je vrednote, ki so v ljubezni matere do otroka in v ljubezni otroka do matere skrite.

Spored proslave je bil sledeč:

1. Anica Černejeva: »Razgovor o mamic«,

2. Pavšič: »Kaj bo sinku sen prineslo«, Reger: »Uspavanka«, — Pelaga, Sonja Ivančičeva,

3. Govor g. škofijskega ravnatelja Jagodica,

4. Mirko Kunčič: »Ali je kaj trden most?« Vesela otroška opereta v enem dejanju. Uglasbil dr. Anton Dolinar,

5. Mirko Kunčič: »Triglavska roža«, Pravljična igra s petjem v 4 dejanjih. Pevske točke uglasbil dr. A. Dolinar.

Slovenci v Osijeku. V Osijeku že tretje leto deluje Slovensko prosvetno društvo, ki je do zadnjega običnega zbora (28. I. 1940) štelo 44 članov. Novoizvoljeni odbor s predsednikom Julijem Toporišem na čelu pa si je zadal nalogo, da organizira v prosvetnem društvu vse v Osijeku živeče Slovence. Razvil je vsestransko delovanje in res je v tem kratkem času naraslo število članov na 100. Društvo do meseca marca sploh ni imelo svojih prostorov ter se je potikalo iz ene gostilne v drugo, s 1. marcem pa je vzelo v najem skromne prostore v zasebni hiši, kjer se člani društva nemoteno shajajo na članske sestanke, odborove seje, diletantske vaje in tako dalje.

V dvorani gostilne Bendekovič je društvo imelo prav lepo prireditve, doslej eno največjih društvenih prireditev. Spored je bil prav pester: petje, tamburanje, deklamacija, burka v enem dejanju »Jezični dohtar« (režiral g. Toporiš), dva kupleta, ki ju je prav lepo zapel g. Toporiš, sledila je prosta zabava s šaljivo pošto, licitacijo živega praščika itd. Vsa prireditve je potekla v lepem razpoloženju in pristrčni domačnosti, tako da so vsi odnesli domov prijetne spomine in najboljše vtise. Vsi so izrazili željo, da bi društvo čimprej spet pripravilo tako prireditve. Moralni in tudi materialni uspeh te prireditve je bil na višini, obisk pa tako velik, kakor ga nihče ni pričakoval. Mnogi gostje so se morali vrniti domov, ker niso dobili prostora. Zato je društvo sklenilo, da bo v bodoče imelo svoje prireditve v večjih prostorih. Svoje društvene prostore pa ima društvo: Osijek III., Riječka ul. 7.

Zbirka za kočevske Slovence. Nabiralni dan za kočevske Slovence na vnebohod, ki ga je priredila Slovenska Straža v Ljubljani, je proti vsakemu pričakovanju dobro uspel. Naravno, da še nimamo vseh potrebnih podatkov z dežele, da bi mogli že danes poročati o celotnem uspehu. Naravnost sijajno se je držala naša Ljubljana, srce Slovenije. Ljubljana je žrtvovala za kočevske brate samo na vnebohod 25.000 din. Pričakujemo še zbirko šol in prispevke raznih tvrdk. Nekatero tvrdko so se že doslej izkazale s svojimi prispevki. To je znak, da bodo temu lepemu zgledu sledile tudi druge tvrdke in premožnejši posamezniki, ki so dobili naše položnice. Zbirka za kočevske Slovence je zopet pokazala visoko narodno in državno zavest Slovencev.

Dolžni smo se tudi s tega mesta zahvaliti zlasti fantovskemu odseku in Dekliškim krožkom, Prosvetnim društvom in Kmečki zvezi, ki so s svojo marljivostjo k lepemu moralnemu in gnotnemu uspehu zbirke pripomogli.

Celovec. Prosvetni tečaj za dekleta dne 24. aprila je posetilo nad 60 tečajnic iz vseh krajev slovenske Koroške. Že število samo dokazuje, da naša dekleta nikakor nočejo stati ob strani, ko gre za biti ali ne biti slovenske koroške družine. Sodelovale bodo na način, ki odgovarja dekletovemu značaju, in se posebno v času, ko stojijo njihovi očetjo in bratje na fronti, trudile, da izpolnijo nastalo vrzel v narodno-prosvetnih vrstah. Tečaj sam je bil izpolnjen s predavanji, petjem in prizori. Tečajnice so sledile posameznim točkam z velikim zanimanjem in bodo sprejete smernice rade izvajale v zasebnem in narodnem življenju. Prosvetna zveza in njene organizacije smejo biti novih, idealnih sotrudnic iz srca vesele.

Letni zbor sveške »Kočne« 7. aprila je posetilo lepo število mladih in starih članov. Otvoril ga je pevski zbor društva s himno »Njav čriez jizaro«, nakar so po pozdravnih besedah predsednikovih sledila poročila odbornikov. Po pesmi »Že rošce po

polju cvetejo« je bil dosedanji predsednik imenovan za društvenega vodjo, tajniške posle pa bo opravljala odslej Pavla Termož. V krepkem nagovoru je novi vodja zagotovil strumno društveno disciplino »Kočne«. Nato je osrednji prosvetni tajnik orisal kulturne naloge slovenske družine ter pozival navzoče, naj čuvajo čast slovenske matere besede in narodne kulture. Zboru je sledila proslava 50 letnice službovanja organista in pevovodje g. Jakoba Beguša.

Tržič. Koncert pevskega odseka Prosvetnega društva v Trziču. Nestrpno smo pričakovali koncert pevskega odseka tržiškega prosvetnega društva. Že naprej smo namreč vedeli, da bo g. pevovodja Martin Planinšek spet znal pokazati tako na izbiri programa kot pri izvajanju svoje res velike zmožnosti. No in nismo se motili. Koncert je to pokazal. Bil je to res večer, za katerega moramo biti hvaležni g. pevovodju in v nič manjši meri našim požrtvovalnim pevcem, ki so položili v koncert toliko skritega dela. Dva vidna dela sta sestavljala program večera. V prvem delu je izvajal moški zbor nekaj pesmi naših skladateljev in nato v predelavi gospoda pevovodje še par maloruskih ukrajinskih narodnih pesmi. Težišče koncertnega večera pa je bilo v drugem delu. G. pevovodja si je nadel namreč težavno nalogo in je priredil sam 52 slovenskih narodnih pesmi s spremljevanjem orkestra za mešani zbor in za solo zbor. Tu se je šele pokazala razgibanost pevcev in orkestra, ki je pokazal res veliko povezanost s pevci, čeprav v taki razdalji drug od drugega. Vendar pa je šle včasih orkester, dasi skromen, le preveč pokrtil pevce. Posebno moški zbor se je težko dvignil nad orkester. Zanimivi pa so bili originalni prehodi med posameznimi pesmimi za orkester, ki so z veliko občutenostjo pripravljali pot novi pesmi tako glede vsebine in takta. Kakor film so se pred nami vrstile lepe slovenske pesmi — ene žalostne — druge spet vesele in odkrivale bogastvo naše narodne duše.

Na nedeljo Varstva sv. Jožefa je

katoliška prosveta v Trziču imela svoj praznik. Dopoldne ob poli desetih se je izpred »Našega doma« razvil dolg pester sprevod po Cerkveni ulici in čez Glavni trg na grič k sv. Jožefu, kjer je imel za žive in umrle člane sv. mašo čast. g. Snój. Enako dolg sprevod se je povrnil nazaj po mestu pred »Naš dom«, kjer je bil razhod.

Zvečer ob 8 uri je bila v »Našem domu« telovadna akademija Fantovskega odseka s sodelovanjem Dekliškega krožka. Ob tej priliki je pokazala naša mladina sadove dela. Izgleda, da bo Trzič zopet kmalu lahko postavil svojo telovadno vrsto pri večjih telovadnih prireditvah. Praznik katoliške prosvete nam je dal novega poguma za bodočnost, ker le v duševno in telesno zdravi mladini ima narod boljšo bodočnost.

Sv. Trojica v Slov. goricah. Društveni dom, ki ga je lani meseca maja pričel graditi Fantovski odsek in je bil pred zimo znotraj že gotov ter že služi svojemu namenu, dobi tudi zunaj primerno lice; treba je še ometa, kleparskih del, okenskih rolet itd., kar bo končano že meseca maja. Slovensna blagoslovitev in otvoritev v poletju bo združena z večjimi prireditvami, nakar cenj. občinstvo že sedaj opozarjamo.

Dom je 27 m dolg, 9 m širok, v sprednjem delu enonadstropen ter počakleten. Dvorana meri 15×7 metrov, oder 6×9 metrov, zraven so sobe za seje, sestanke, garderobe itd. Obširne kleti bodo izborno služile za sadno trgovino in skladišča, kar je v tukajšnjem sadjarskem okolišju izredne važnosti.

Dom je v lastni režiji gradil Fantovski odsek, ki se kljub slabim časom ni ustrašil dela in ogromnih stroškov, pač pa jasno dokazal, kaj zmore mladina, ki se odločno prime dela in ga dovede do cilja. Vso javnost pa prosimo, da delo mladine podpre tudi gnotno in da tako novo pobudo za dokončna dela. Pripevke sprejema Fantovski odsek, Sv. Trojica v Slov. goricah.

Dobrava. Prosvetno društvo Dobrava pri Kropi je imelo 7. aprila 1940

svoj redni občni zbor s sledečim dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo odbora. 3. Poročilo blagajnika in preglednikov računov. 4. Predlogi in sklepi.

Podpredsednik prične ob določeni uri občni zbor in ugotovi sklepčnost ter preide na dnevni red. Prečita se zapisnik zadnjega občnega zbora in se vzame na znanje. Predsednik in tajnik poročata o delovanju društva v preteklem letu in o uspehu tombole, katero je društvo priredilo. Blagajnik poroča o dohodkih in stroških v preteklem letu in o skupnem imetju društva. Pregledniki računov poročajo, da so račune našli v redu. Sklene se soglasno, da se voli javno, predlagan je stari odbor, kar se soglasno sprejme.

Društvo treznosti se je odločilo, da hoče odslej z vsemi silami delati za streznenje slovenskega naroda. V ta namen mora porabiti vsa dovoljena sredstva in dvigniti na delo vse faktorje, ki morejo k temu cilju kaj pripomoči.

Poleg alkoholizma pa je treba pobijati tudi druge napake našega ljudstva, ki so z alkoholizmom bolj ali manj v zvezi: nenravnost, nedostojnost, surovost, kvantanje, preklinjanje, razuzdanost vsake vrste itd. V ta namen se je ustanovila — po ameriškem zgledu — **Liga dostojnosti.**

Obe sorodni si društvi hočeta napeti vse sile, da svoj namen kar najbolj dosežeta.

Prosvetna društva, ako besedo »prosveta« prav razumemo, so prav posebno poklicana delati v tem smislu. Saj alkoholizem in ž njim surovost, nedostojnost in razuzdanost vsake vrste je v živem nasprotju s prosveto, izobrazbo in oliko. Če torej društva hočejo prosveto gojiti, **naj predvsem pobijajo vse, kar je prosveti nasprotno!** Naj ne obstoji delo prosvetnih društev samo v igrah in v umski izobrazbi s predavanji; srčna in npravna olika po svoji vrednosti daleč presega umsko. Članom društev naj se da kaka **visoka naloga na polju prosvete!** In prav ta: boriti se zoper vse,

kar je prosveti nasprotno, narod pa vzgajati k resnični prosveti, treznosti, dostojnosti in mravnosti, to je najprimernejša in najlepša naloga prosvetnih društev.

Fredvsem naj bi bila pri društvih **predavanja**; a ne le predavanja, marveč tudi **razgovori**, na podlagi katerih naj se napravi **načrt** za delovanje. Potem pa naj se pri društvenih sestankih o tem še večkrat govori. Člani naj poročajo, kaj v tem pogledu opažajo, kaj so že storili, kaj in kako naj bi še delali.

Društvo treznosti in Ligo **đ** dostojnosti pa vse to zelo zanima, kaj se dela v njiju namen; zato prosita, da bi jima Prosvetna zveza izvolila od časa do časa poročati, kako se po društvih v tem smislu dela. Poročila so lahko naslovljena na obe društvi obenem.

Vransko. Katoliško prosvetno društvo je imelo v nedeljo 26. II. svoj redni letni občni zbor, na katerem so odborniki polagali račun o delu v minulem letu. Iz poročil, ki smo jih slišali, je razvidno, da je bilo društvo v preteklem letu izredno delavno. Glavna njegova skrb je bila, da v celoti dovrši zgradbo novega društvenega doma, ki smo ga začeli graditi 5. julija 1938. Četudi je bila ta zgradba v glavnem končana že proti koncu leta 1938., vendar je bilo lani še veliko dela z notranjo opremo prostorov. Toda vse nam je šlo hvala Bogu po sreči, kljub raznim težavam. Delo je tako daleč napredovalo, da je društvo svojo 35-letnico lahko praznovalo obenem z blagoslovitvijo novega Slomškovega doma. Ta pomembna slovesnost, ki smo jo vsi tako nestrpno čakali, je bila 13 avgusta 1939 pod pokroviteljstvom g. bana dr. M. Natla-

čena, ki se je je sam osebno udeležil. Tako ima društvo sedaj svoj dom, četudi še to ali ono manjka. Kako požrtvovalni so bili člani društva pri tem, kaže najlepše to, da so v treh letih zbrali v gotovini 104.844 din. Veliko so ljudje darovali tudi v stavbnem lesu in opravili mnogo tlake, kar predstavlja tudi vrednost okoli 50.000 din. Vendar pa vseh izdatkov društvo zaenkrat ni moglo kriti ter se je zadolžilo za okrog 52.000 din. Da bo slika popolna, je treba omeniti tudi to, da je pri gradnji sodelovala le dobra polovica fare, dočim so drugi stali ob strani. Četudi je imelo društvo toliko skrbi, vendar ni pozabilo še nadalje izpopolnjevati svoje knjižnice. Nakupilo je veliko novih knjig v vrednosti nad 1000 din. Pri volitvah je bil v celoti izvoljen stari odbor s predsednikom g. župnikom dr. Mörtlom na čelu.

Društva, ki so plačala člana-rino v marcu in aprila 1940:

Ljubljana-okolica:

Kat. prosvetno društvo Črnuče.

Dekanija Kamnik:

Prosvetno društvo Mekinje.

Dekanija Kranj:

Kat. prosvetno društvo Voklo.

Dekanija Litija:

Slov. kat. izobraževalno društvo Vače.

Dekanija Radovljica:

Kat. prosvetno društvo Brezje.

Dekanija Škofja Loka:

Kat. slovensko izobraževalno društvo Železniki.

Vseбина: Slovenski dom v Ljubljani. — Delo za ljudsko prosveto. — Duhovno in duševno napredujemo. — Slovenska Krščanska ženska zveza v Ljubljani. Pavlihov oder. — Knjižnica. — Društveni obzornik.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva cesta 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Zadržno tiskarno v Ljubljani: Maks Blejec